

Ivana Lempelová - Rusnaci

Rusnáci? „To je tam kdesi na východe Slovenska, pri ukrajinských hraniciach?“ „Tak nejako...“, odpovedám na otázku, ktorú mi položilo už veľa ľudí. Keď sa zamyslím nad tým, ako ich vlastne bližšie špecifikovať, je to ťažké. A pritom sa my - potomkovia Rusnákov a Rusnáčov - správame podvedome rovnako. Dokážeme byť tvrdohlaví, neústupčiví, nedokážeme si uznať chybu. Na druhej strane sme temperamentní, hluční a radi sa zabávame.

Ľudia zo siedmich vysťahovaných dedín – Ruské, Dara, Starina, Poľana, Smolník, Zvala a Ostrožnica – ktoré padli za obeť vodnej nádrži, majú po celé tie roky pocit krivdy. Neustále ho v sebe živia. Niekedy si myslím, že toto je ich životný štýl. Byť jednoducho vysťahovalcom. Je v nich a nedokázali sa ho zbaviť. Ľudia od narodenia späť s prírodou a zemou sa zrazu museli všetkého vzdať a odísť preč, prevažne do mesta. Vie si vôbec niekto predstaviť, čo za pocit bezmocnosti a straty identity, nosia v sebe naše mamy, či dedovia? Koľko z toho koluje v žilách nám – ich dcéram a vnukom?

Bude ma mrziť, že tým po nás ostane ešte menej ako nám. Aspoňže sa naši rodičia a starí rodičia neustále snažia dodržiavať zvyky a tradície. Nie nasilu, či umelo. Jednoducho to tak stále cítia. Otázkou však zostáva, či to raz tak budeme cítiť aj my. Budeme chcieť svojim deťom vysvetľovať, prečo sa toto robí tak, prečo máme štedrú večeru aj začiatkom januára, či ich budeme učiť rozprávať? Dokážeme ešte žiť ako Rusnáci? Čo to pre nás znamená?

Spomienky majú pre vysťahovaných obyvateľov obcí obrovský význam. Sú rovnako zdrojom ich životnej sily ako aj žriedlom životnej tragédie. Abstraktným svetom, v ktorom oživa navždy stratený domov. Z toho hmotného ostalo len torzo. Možno iba kus zeme zarastený trávou, kde kedysi stál rodičovský dom. Fľačik pôdy, kde sa starali o záhradu či pole. A ešte čosi. Cintoríny. Na pôvodnom mieste. Tie našťastie bývalý režim uchoval. Malou satisfakciou za to všetko sú urbáriaty bývalých dedín a združenie vysťahovalcov. Raz ročne v lete zorganizujú zástupcovia bývalých obcí takzvané stretnutia rodákov spojené s cirkevnou akciou. Okrem toho sa vysťahovalci zídu ešte raz - na sviatok Všetkých svätých.

Projekt „RUSNÁCI – HĽADANIE STRATENÝCH DOMOVOV“, ktorého súčasťou je aj zber starých fotografií, diapozitívov a filmov, mi otvoril oči a rozšíril pohľad na okolitý svet. Paradoxne najmä na ten, ktorý mám doslova „pod nosom.“ Otvoril mi dvere k pochopeniu dovtedy neznámeho a umožnil uvidieť až doteraz pre mňa skryté. Nikdy by mi predtým nenapadlo, že „svojich“ ľudí budem spoznávať cez optiku fotoaparátu. Prísť za vlastnou rodinou a povedať: môžem si vás odfotiť, keď budete robiť to a hento?. Fotografovala som všetko s pocitom, že si to pozrie niekto, komu sú tieto veci cudzie a neznáme. A práve cez naše fotografie aspoň trochu spozná a pochopí ľudí, ktorí prišli o všetko. I tých, ktorí sú súčasťou väčšej skupiny – Rusnákov.

Fotografia má obrovskú výpovednú hodnotu a okamih, ktorý dokáže zachytiť sa niekedy nedá vyjadriť slovami. Aj preto má tento projekt ambíciu zachytiť reálny život Rusnákov a priblížiť ho širokej verejnosti.

Možno sa nám tým podarí vyvrátiť niektoré názory, iné zasa potvrdiť. Záleží na ľuďoch, ktorí sa budú pozerat'.